
22 § LAUSUNNON ANTAMINEN KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA

D KH 64/2013
KH 18.2.2013 § 66
Liite 1

Hallitusohjelman mukaan maan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Valtiovarainministeriön asettaman työryhmän tehtävänä on ollut valmistella luonnos hallituksen esityksestä kuntauudistusta ohjaavaksi rakennelaiksi. Kyseessä oleva kuntarakennelakiluonnos on valmisteltu hallituksen linjausten pohjalta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi nykyistä kuntajakolakea, ja samalla lain nimike muutettaisiin sen sisältöä paremmin kuvaavaksi kuntarakennelaiksi. Lakiin lisättäisiin säännökset kuntien selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista ja niistä poikkeamisesta sekä muutettaisiin kuntien yhdistymisen taloudellista tukea koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan kielilain muuttamista eräiltä osin.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriryhmä on linjannut palvelurakennemuutoksen jatkoa 15.11.2012. Näitä linjauksia koskeva muistio on lausuntopyyntökirjelmän ohella esityslistan viiteaineistona.

Lausuntopyynnössä on esitetty ne kysymykset, joihin mm. kunnilta pyydetään lausuntoa.

Esityslistan liitteenä on Laitilan kaupungin lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta.

KJ Ehdotus: Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle, että Laitilan kaupunki antaa esityslistan liitteen mukaisen lausunnon valtiovarainministeriön toimittamasta kuntarakennelakiluonnoksesta.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin.

Liite 1

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriryhmä on linjannut palvelurakennemuutoksen jatkoa 15.11.2012. Näitä linjauksia koskeva muistio on lausuntopyyntökirjelmän ohella esityslistan viiteaineistona. Lisäksi viiteaineistona on kuntarakennelakiluonnos. Esityslistan liitteenä on Laitilan kaupungin lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta.

Päätös: Asian käsittelyn aikana puheenvuoron käyttivät valtuutetut Varjo, Kinnanen, Pokki, Rinne ja Lehtola sekä kaupunginjohtaja Alkio.

Kaupunginvaltuusto päätti yksimielisesti tehdä joitain teknisiä korjauksia lausuntotekstiin.

Ehdotus hyväksyttiin.

Lisätietojen antaja:

Kaupunginjohtaja Jukka Alkio
puh. (02) 85016209, 050-5173115
faksi (02) 856790
sähköposti jukka.alkio@laitila.fi

Laitilan kaupungin lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta:

1. Yleistä

Kuntarakennelakiluonnos nähdään vain keinona suurkuntien muodostamiseen tähtäävänä kuntauudistuksena. Kuntarakennelain valmistelu olisi tullut perustua muuhun menettelytapaan ja selvitystyön kriteereihin kuin mitä nyt on valittu.

Totaalinen, kaikkia kuntia koskeva selvitysvelvollisuus on luonteeltaan pakottava ja teennäinen. Lakiluonnos tähtää vain pelkästään kuntien lukumäärän vähentämiseen ja luo vastakkainasettelua keskuskaupunkien, kehyskuntien ja maaseutukuntien välille. Lakiluonnos ei täytä kuntalähtöisen uudistamisen periaatteita.

Kuntien olisi tullut saada riittävästi tietoa kaikista kuntiin ja kuntapalveluihin kohdistuvista ja käynnissä olevista lainsäädäntöuudistuksista. Kunnat joutuvat lausumaan puutteellisin tiedoin.

Sen määrittely, mikä on toimiva ja riittävät kehitysedellytykset täyttävä peruskunta, on jäänyt tekemättä. **On olemassa riittävästi tutkimusaineistoa, minkä perusteella tämä olisi voitu ja tullut tehdä uudistustyön pohjaksi.** Mm. maakuntakeskusten ulkopuolella sijaitsevat ns. seutukaupungit omaavat toimintakykyisen palvelujärjestelmän, mikä on osoitettu koko kuntakentässä taloudellisimmaksi ja toimivammaksi. Seutukaupunkien (n. 50) rooli on maamme kehitykselle tärkeä. Niissä työpaikkaomavaraisuus on usein yli 100 % ja palveluvarustus korkea ja toimiva. Niiden tulisi jo nykyisinä vahvoina peruskuntina olla lähtökohtaisesti osa tulevaisuuden kuntarakennetta.

Lakiluonnos ei mahdollista vaihtoehtojatteluja eikä valinnanvapautta. Niiden tulisi demokratiassa olla hallinnon arvoja ja ilmetä lain hengessä. **Vaikka lain ei pitäisi olla pakottava, se on sitä jo siinä, että yhdistymisselvityksen tulee sisältää suunnitelman kuntien yhdistymisestä vaikka selvityksen jälkeen päädyttäisiin toiseen lopputulokseen.** Lakiluonnos on tässäkin kohdin ristiriitainen ja kohtuuton kuntien itsemääräämisoikeuden kannalta. Kunnat joutuvat kaiken lisäksi lausumaan lakiluonnoksesta puutteellisin tiedoin, koska muu, kuntia koskeva ajankohtaislainsäädäntö on vielä täysin avoin. **Kuntalain uudistusta, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä sekä valtionosuusuudistusta koskeva lainsäädäntö tulee olla valmiina ennen kuin kuntarakennelakia voidaan viedä eteenpäin.**

2. Selvitysvelvollisuus, selvityspäruusteet ja selvitysvelvollisuuden sisältö

Selvitysvelvollisuus sisältää näennäisesti vaihtoehtoisia päruusteita ja kriteereitä mutta päättyy kaikkien kuntien selvitysvelvollisuuteen. Kriteereissä on osin oikeita valintoja, mm. työpaikkaomavaraisuus, työssäkäynti ja yhdyskuntarakenne. Ne voivat kuvata kuntakoosta riippumatta itsenäisen ja kehityskykyisen kunnan rakennetta.

Talouden tunnusluvut ovat tärkeitä mutta ne voivat ohjata väärin tulkintoihin mm. silloin kun kehittyvä kunta suunnitelmallisesti tekee laajoja investointeja ja tällöin yhtä suunnitellusti mutta hallitusti velkaantuu ja korottaa mahdollisesti veroprosenttiaankin.

Asukaslukukriteeri tulisi olla toisin perusteltu, 20.000 asukkaan raja on teennäinen eikä kuvaa toimivan kunnan vähimmäiskokoa (vrt. seutukaupungit, 5.000-40.000 as.). **Selvitysvelvollisuus tulisi nähdä niin, että pienet, seutukaupunkien naapurikunnat ja toisaalta maakuntakeskuksia ympäröivät pendelikunnat olisivat ensisijaisia selvitysvelvollisia ja velvollisia valitsemaan kumppaninsa.**

Kuntien välisen yhteistyön vahvistaminen kuntien peruspäruvelujen tuottamistapana tulee olla lainsäädännössä selvästi mainittuna.

Asukasohjavaatimus voidaan täyttää myös kuntien välisellä yhteistyöllä.

3. Määräajat ja menettely

Lakiluonnosta koskeva lausuntoaika on kohtuuttoman lyhyt. Lakiluonnoksen määräajat ovat osin noudatettavissa, osin eivät. Selvityskumppaneista ilmoittaminen onnistunee osin 30.11.2013 mennessä mutta yhdistymisselvitys ja siihen liittyvät osiot eivät voi valmistua määräaikaan mennessä. Niihin tulee olla käytettävissä 8-12 kuukautta selvitystilanteista riippuen. Muutoin on odotettavissa varsin laiha tulos selvitysprosessista.

Meneillään olevassa Sote-kuulemisprosessissa on määräajat kunnille kohtuuttoman lyhyet; selvitysmiesten ehdotuksiin ei kyetä vastaamaan laillisen kuntakäsittelyn keinoin.

Menettelystä on lausuttu edellä ”Yleistä”- osassa. Siinä on nähty hanke pakottavana ja kuntien itsemääräämisoikeutta liiaksi loukkaavana. Suurin puute on muun ajankohtaislainsäädännön sisällön samanaikainen puuttuminen.

4. Valtioneuvoston toimivalta

Valtioneuvoston toimivalta tulee rajata vain niihin erityisiin tapauksiin, missä kunnalla ei sen normaalisti käytettävissä olevin keinoin ole mahdollisuuksia selvittää ilman selvityksen kautta tehtäviä ratkaisuja. **Minkäänlaista laista sovellettua toimivaltatilannetta ei voida sallia; toimivallan käyttö tulee äärimmäisissäkin tilanteissa olla laissa määritelty.** Kuntalaisten etu tulee tällöinkin ottaa huomioon tasavertaisuutta kunnioittavasta näkökulmasta.

5. Yhdistymisavustuksien ehdot ja määrät

Yhdistymisavustuksien ehtoja voi pitää oikein kohdennettuina edellyttäen, että niitä ei tulkita ja valvota liian ahtaasti. Nämä ehdot estävät avustuksien kohdentamisen täysin toissijaisiin kohteisiin. Vaarana kuitenkin on, että yhdistymisavustusten saamista sekä liitostilanteessa valtionosuusmenetysten kompensatiota ollaan liittämässä tiukkoihin määräaikoihin tai syntyvän kuntakartan noudattamiseen.

Yhdistymisavustusten määrien pitäisi olla esitettyä korkeampia. Sekä perusosaa että lisäosaa tule korottaa niin, **että ne ”porkkanaperiaatteella” riittävästi mahdollistavat ja toteuttavat rakennemuutosajattelua ja -ratkaisuja.** Etenkin alle 20.000 ja 20.000-50.000 asukkaan kuntaryhmissä avustuksia tulisi korottaa 50-100 %.

6. Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteita koskeva lainsäädäntö on todellisuudessa lähtökohdiltaan ja perusteiltaan täysin avoin.

Ministerityöryhmän linjaukset ja toisaalta asiantuntijatyöryhmän raportti ovat osin ristiriitaisia ja painotuksiltaan poikkeavia. Samalla palvelujen järjestäjän ja toteuttajan rooleja ei ole riittävästi käsitelty. Myöskään kuntien yhteistyölle ei ole annettu merkitystä palvelujen järjestämisen ja tuottamisen kannalta.

Kuntakoosta riippumatta kunnalla, jos se siihen kykenee, tulee olla mahdollisuus toteuttaa itsenäisesti perustason sote-palvelut kuten useat seutukaupungit nytkin taloudellisesti ja vaikuttavasti tekevät. Palvelujen integrointi erikoissairaanhoidon onnistuu ilman suuralueorganisaatioitakin. Sote-palvelurakennelainsäädäntö tulee saattaa luonnosasteelle yht' aikaa kuntarakennelain, kuntalain ja kuntien valtionosuuslainsäädännön kanssa.